

Journal of Resistance Literature
Faculty of Literature and Humanities
Shahid Bahonar University of Kerman
Year 14, No. 26, spring/summer 2022

Exploration of Translating the Title of Resistance Literature Books (from Persian to English): A Step towards Boosting the Current Models

Mahmoud Afrouz¹

Abstract

The title of a book plays a pivotal role in grabbing the attention of the readers. Selecting the right title is one of the most challenging tasks carried out by authors. Authors may spend a lot of time or they may even think for many days on choosing a proper title for their work. In the same line and to the same extent, presenting an appropriate translation for the title is deemed a demanding and time-consuming task on the part of translators.

The present paper aims at investigating various techniques being employed in rendering the title of resistance-literature books and presenting strategies which has not yet referred to in already existing models. In fact, the findings of the study can be considered as a step towards boosting the current models dealing with translation of cultural works titles. Yin's (2009) model was initially used for data analysis. The model is comprised of the following techniques:

(A) Transliteration: it refers to the process whereby the translator writes the source-language term by employing the alphabetical letters of the target language. If translators resort merely to this technique while encountering culture-bound-concepts or culture-specific-items, their target audience will not understand the meanings underlying the concepts or terms, and, consequently, translation loss would be unavoidable under such circumstances.

(B) Literal translation: translators, by utilizing this technique, attempt to select the closest possible equivalents to the titles of the source-language text.

(C) Explication: when the title of books, mainly literary works, include allusive references which resist being rendered by simply resorting to Transliteration or Literal Translation, the technique of

---

¹ Assistant Professor of Translation Studies, Department of English Language and Literature, University of Isfahan, Isfahan, Iran. Email: m.afrouz@fgn.ui.ac.ir
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3051-4769>

Explication might work perfectly. This technique is almost always accompanied by addition; therefore, the number of words in the target-text title often exceeds that of the source-text title. The additional information sometimes appears within parentheses.

(D) Adaptation: in this technique, translators manipulate the cultural references in a way to be simply understood by the target readership. This technique is absolutely target-oriented and the translator prioritizes the target language and the target culture and treats them as being more important than the source language and culture. This technique entails the replacement of, for instance, a proper name (PN) in a source-language title with a target-language PN which brings to the minds of the target readers the same (or, at least, similar) qualities or characterizations of the original PN.

(E) Providing a new title: this technique is employed when translators create a new (but related) title merely based on their intuitions or their creative minds.

However, since there were a number of techniques unmentioned in Yin's (2009) model, some other strategies, including Generalization, Particularization, Calque, Omission, Partial shift, Interpretive shift, and Couplet were taken into consideration while analyzing the data. The technique of 'Providing a new title' was found to be the only translation technique which had never been employed. Furthermore, as the findings revealed, the two techniques of 'Literal Translation' (by 63%) and 'Transliteration' (23%) were the most frequently used techniques by translators of the titles of resistance-literature books.

Keywords: Resistance-literature, Translation Techniques, Translation of Book Titles, Literal Translation, Transliteration.

References

- Afrouz, M. (2017). A comparative-interpretative study of the role of native and non-Native translators in preserving national identity. *Journal of Language and Translation Studies*, 49(1), 41-55.
- Afrouz, M. (2019). A comparative-analytic study of some theoretical issues in translation studies via Freud's ideas. *Translation Studies Quarterly*, 17(66), 24-36.
- Afrouz, M. (2019). How different Muslim translators render *the Holy Qur'an* into English? The case study of Sunni, Shia and 'neither Sunni nor Shia' translators. *SKASE Journal of Translation and Interpretation*, 12(1), 1-14.
- Afrouz, M. (2020). Assessing equivalents selected by translators' of 'The Blind Owl' based on componential analysis and semantic

- load of the words proposing a new analytical model based on data analysis. *Journal of Language Research*, 12 (37), 9-37.
- Afrouz, M. (2021a). Self-edition hypothesis: The case of multiple self-edited versions of modern literary texts. *FORUM*, 19(1), 1–23.
- Afrouz, M. (2021b). How three different translators of *the Holy Qur'an* render anthroponyms from Arabic into English: Expanding Vermes's (2003) model of translation strategies. *Names: A Journal of Onomastics*, 69(4), 21-29.
- Afrouz, M. (2021c). Investigating literary translator's style in span of time: The case of English translation of Sa'di's *Gulistan*. *Lebende Sprachen*, 66(2), 214– 230.
- Afrouz, M. (2021d). Boosting Carmen Valero Garcés (1994) model through exploring contemporary English translations of Hedayat's surrealist masterpiece. *Contemporary Persian Literature*, 10(2), ۵۱–۷۴.
- Afrouz, M. (2022a). Translating proverbs in The *Gulistan* of Sa'di: developing a new taxonomy based on Baker's (2011) model. *Hikma*, 21(1), 53 – 83.
- Afrouz, M. (2022b). Factors affecting translation of realia in classical literary masterpieces: access to the previous translations, the SL natives, and the SL experts. *Onomázein*, 56, 184–205.
- Afrouz, M. (2022c). Translation studies and comparative literature: The role of 'translation' and 'religion' in the emergence of comparable literary works. *Journal of Literary Studies*, 8(22), 23-46.
- Afrouz, M., & Mollanazar, H. (2016). Rendering the Islamic concepts of *the Holy Qur'an*: Towards a more comprehensive model. *Translation Studies Quarterly*, 13(52), 61-76.
- Afrouz, M., & Shahi, M. (2020). Translation after Wittgenstein. *Perspectives*, 28(1), 159-161.
- Amiri Khorasani, A., & Akraminya, E. (2017). The status of ranting (war cry) in the poetry of Holy Defense. *Journal of Resistance Literature*, 9(16), 21-40.
- Amiri Khorasani, A., & Mojahedi, H. (2020). The Study of the element of humor in Adolescent's stories of Holy Defense. *Journal of Resistance Literature*, 11(21), 55-78.
- Farghal, M., & Bazzi, H. (2017). Translation of English fiction titles into Arabic. *Translation & Interpreting*, 9(2), 114-137.
- Hasibuan, Z., Lubis, S., Saragih, A., & Muchtar, M. (2018). A study of translation quality and techniques used in translating Mandailing Folklore Anak Na Dangol Ni Andung into English. *Language & Translation*, 6(2), 62-68.

- House, J. (2015). *Translation quality assessment: Past and present*. London & New York: Routledge.
- Khodadadi, F., & Samizadeh, R. (2021). An analysis of the structure of resistance literature in educational and resistance genres. *Journal of Resistance Literature*, 12(23), 57-84.
- Kristia, A. (2016) Indonesian translation of Agatha Christie's book titles: The study of equivalence, translation techniques, and titles writing techniques applies (Unpublished doctoral dissertation). University of Sanata Dharma, Indonesia.
- Latifi Shirejini, M., & Afrouz, M. (2021a). Investigating the representation of ideological foregrounding and journalistic translators' agency: Iran-U.S. relations in focus. *Language Related Research*. 12 (2), 629-657.
- Latifi Shirejini, M., & Afrouz, M. (2021b). Manipulation of narratives in translated political texts: The reflection of Iran's political news in the West-supported media. *Contemporary Political Studies*, 12(1), 1-28.
- Molina, L., & Hurtado Albir, A. (2002). Translation techniques revisited: A dynamic and functionalist approach. *Meta: Journal des Traducteurs/Meta: Translators' Journal*, 47(4), 498-512.
- Ordudari, M. (2008). Problems of rendering linguistic Devices in Rumi's poetry. *Translation Journal*, 12(2), 1-9.
- Parvaz, Z., & Afrouz, M. (2021). Methods of translating metonymies in Masnavi: Boosting Larson's (1984) model. *Translation Studies Quarterly*, 19 (75), 6-22.
- Pirnajmuddin, H., & Afrouz, M. (2007). The study of proper name allusions in English translations of Sa'di's Gulistan. *Translation Studies Quarterly*, 5(19), 61-75.
- Salehi, M., & Falahati, M. (2013). The study of novel title translation from English into Persian based on the functionalist Skopos theory. *Linguistics and Literature Studies*, 1(4), 197-205.
- Salehy, S. M. J. (2019). Title rendering from English to Persian: Reiss's text typology in focus (Unpublished master's thesis). University of Isfahan, Iran.
- Taheri, N., & Basiri, M. (2020). A study of resistance poetry types in contemporary Iranian literature. *Journal of Resistance Literature*, 12(22), 115-146.
- Yin, L. (2009). On the translation of English movie titles. *Asian Social Sciences*, 2(3), 171-173.

نشریه ادبیات پایداری

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

دانشگاه شهید باهنر کرمان

سال چهاردهم، شماره بیست و ششم، بهار و تابستان ۱۴۰۱

بررسی ترجمه عناوین کتاب‌های ادبیات پایداری (از فارسی به انگلیسی): گامی

در راستای ارتقای الگوهای کنونی

محمود افروز^۲

چکیده

یکی از برجسته‌ترین عواملی که می‌تواند توجه مخاطب را به خواندن یک کتاب جلب کند، عنوان آن اثر است. انتخاب عنوان مناسب از چالش‌برانگیزترین اقدامات نویسندگان است. چه بسا ساعت‌ها یا حتی روزهای زیادی که نویسندگان برای انتخاب عنوانی درخور برای اثر خود صرف می‌کنند. به همان نسبت، ارائه ترجمه‌ای مناسب از آن عنوان، از دشوارترین و زمان‌برترین کارهای مترجمان است.

تحقیق حاضر با هدف بررسی فنون مختلف برگردان عناوین کتاب‌های پایداری در پی بررسی مقوله مذکور و ارائه انواع راهبردهای امکان‌پذیری است که تاکنون به آنها اشاره نشده است؛ در حقیقت، نتایج پژوهش حاضر می‌تواند به برداشتن گامی در راستای ارتقای الگوهای ارائه‌شده کنونی در ترجمه عناوین آثار فرهنگی منجر شود. از مدل بین (۲۰۰۹) به عنوان چارچوب مقدماتی در تحلیل داده‌ها استفاده شد.

این الگو دربرگیرنده فنون زیر است:

الف- «نویسه گردانی»: فنی است که طی آن، حروف کلمات متن مبدأ با استفاده از حروف الفبای زبان مقصد جایگزین می‌گردد؛ البته، نویسه گردانی صرف مفاهیم فرهنگ‌محور یا عناصر فرهنگ-ویژه موجود در عنوان، غالباً به از دست رفتن کامل معنی برای مخاطب مقصد منجر خواهد شد.

ب- «ترجمه تحت‌اللفظی»: مترجمانی که به این فن ترجمه متوسل می‌شوند، هم در سطوح صورت و هم محتوا می‌کوشند تا نزدیک‌ترین معادل‌ها به متن مبدأ را انتخاب کنند.

---

* استادیار گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشکده زبان‌های خارجی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

m.afrouz@fgn.ui.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۹-۰۲-۱۴۰۱

تاریخ دریافت: ۱۱-۰۶-۱۴۰۰

ج- تصریح: زمانی که عنوان اثر شامل تلمیح یا عناصری باشد که نویسه‌گردانی و ترجمه تحت‌اللفظی از توصیف دقیق آن بازماند یا توجه مخاطب را جلب نکند، فن تصریح می‌تواند جایگزین مناسبی باشد. تصریح غالباً با اضافه کردن کلمات همراه است؛ طوری که همواره تعداد واژه‌های عنوان ترجمه شده نسبت به عنوان اصلی بیشتر است. گاهی ممکن است الحاق در قالب اطلاعاتی در کمانک ارائه شود.

د- اقتباس: با استفاده از این فن، مترجم «ارجاعات فرهنگی» را تغییر می‌دهد؛ به گونه‌ای که برای مخاطب زبان مقصد به راحتی قابل درک باشد. این شیوه ترجمه، کاملاً مخاطب-محور است و مترجم، زبان و فرهنگ مقصد را در اولویت قرار می‌دهد. جایگزین‌سازی یک نام خاص در عنوان با نام خاص دیگر در زبان مقصد که شخصیت مشابهی را در آن فرهنگ به ذهن خوانندگان متن مقصد متبادر می‌سازد، به کمک این فن ترجمه انجام می‌شود.

ه- جایگزینی با عنوان کاملاً جدید: این فن زمانی به کار می‌رود که مترجم فارغ از محوریت‌بخشی به مخاطب یا زبان و فرهنگ مبدأ یا مقصد، صرفاً بر اساس شم زبانی و خلاقیت خود، عنوانی جدید (و البته مرتبط) خلق می‌کند.

پس از مشاهده و ردیابی تعدادی از فنون ناگفته در الگوی بین، تلاش شد که در راستای ارتقای این الگو، راهبردهای دیگری، از جمله عمومی‌سازی، ویژه‌سازی، گرت‌برداری، حذف، تغییر جزئی، تغییر تفسیری، و تلفیق نیز لحاظ شود. طبق یافته‌ها، تنها راهبردی که هرگز به وسیله مترجمان در برگردان عناوین کتاب‌های ادبیات پایداری به کار نرفته است، «جایگزینی با عنوان کاملاً جدید» است؛ در حالی که بیشترین درصد به کارگیری فنون، مربوط به ترجمه تحت‌اللفظی (۶۳٪) و نویسه‌گردانی (۲۳٪) است.

واژه‌های کلیدی: ادبیات پایداری، فنون ترجمه، ترجمه عنوان کتاب، ترجمه تحت‌اللفظی، نویسه‌گردانی

۱- مقدمه

ادبیات پایداری را می‌توان «شاخه‌ای از درخت تنومند ادبیات حماسی» دانست «که در هر روزگاری به شیوه خاصی نمود» یافته (امیری خراسانی و اکرمی‌نیا، ۱۳۹۶: ۲۱) و هر چند «تاریخچه‌ای به وسعت پانهادن انسان بر زمین دارد» (خدادادی و سمیع‌زاده، ۱۳۹۹: ۵۷)؛ ولی دست کم «به شکل امروز در گذشته ادبی ما گستره چندانی نداشته» است (طاهری- ماه‌زمینی و بصیری، ۱۳۹۹: ۱۲۴).

ادبیات داستانی همواره بستر مناسبی برای عرضه آثار فاخر ادبیات پایداری بوده است؛ آثاری که در قالب داستان‌های کوتاه و بلند، نمایشنامه، شعر، رمان و ... طی چهار دهه اخیر در کشور به چاپ رسیده‌اند و با استقبال مخاطبان روبه‌رو شده‌اند. نخستین برخورد مخاطب با یک کتاب، عنوان آن اثر است. انتخاب عنوان مناسب از چالش‌برانگیزترین اقدامات نویسندگان است. چه بسا که نویسندگان، ساعت‌ها یا حتی روزهای زیادی را برای انتخاب عنوانی درخور برای اثر خود صرف می‌کنند؛ به همان نسبت نیز، ارائه ترجمه‌ای مناسب از آن عنوان، از دشوارترین کارهای مترجمان است.

۱-۱- بیان مسئله

در سه دهه شصت، هفتاد و اواسط هشتاد، ادبیات پایداری صرفاً در قالب ادبیات دفاع مقدس در آثار مختلف جلوه‌گر بود. ناشران مشهوری در این عرصه فعالیت داشته و دارند که از میان آنها، برخی گستره فعالیت خود را برای رده‌های سنی مختلف، از جمله کودک و نوجوان، توسعه داده‌اند تا بلکه از این رهگذر «برای آگاهی این نسل از جنگ و پرورش ارزش‌های دفاع مقدس در ایشان» (امیری خراسانی و مجاهدی، ۱۳۹۸: ۶۱) گامی برداشته باشند؛ در واقع، رسالت ادبیات مقاومت است که کودکان و نوجوانان را با ارزش‌هایی چون پایداری، فداکاری، ایثار و از خودگذشتگی آشنا سازد.

طی دو دهه اخیر، برخی ناشران حتی اقدامات خود را بیش از پیش گسترش داده و به کمک صنعت ترجمه در مسیر صدور اندیشه مقاومت و دفاع مقدس کوشیده‌اند. این ناشران غالباً در نمایشگاه‌های بین‌المللی بزرگ دنیا به عرضه کتاب‌های ترجمه‌شده خود می‌پردازند و کاتالوگ‌هایی به صورت چاپی یا الکترونیکی، حاوی عناوین و مشخصات کتاب‌های خود ارائه می‌دهند.

یکی از برجسته‌ترین عواملی که می‌تواند توجه مخاطب خارجی را به خواندن یک کتاب جلب کند، عنوان آن اثر است؛ به‌طور کلی، در هر سه مرحله «تحلیل و درک»، «انتقال و معادل‌یابی» و «تولید ترجمه» (افروز، ۱۳۹۸: ۳۲) تفاوت میان زبان و فرهنگ متن مبدأ و مقصد چالش‌های فراوانی برای مترجمان ایجاد می‌کند (Pirnajmuddin & Afrouz 2007; Ordudari 2008; Parvaz & Afrouz 2021, Afrouz 2022, ۲۰۲۲, ۲۰۲۲). تا آنجا که به ترجمه عنوان مرتبط است، مترجم برای ارائه برگردانی دقیق

با حفظ کارکردهای زیبایی‌شناختی و رسایی لازم است که به اطلاعات فرهنگی زبان مقصد آگاه باشد.

هرچند متن مقصد یا همان ترجمه، ظاهراً حیات مستقلی از متن مبدأ ندارد؛ ولی در ادبیات زبان مقصد می‌تواند واجد هویت و حیات باشد (افروز، ۱۳۹۹ الف). یکی از موانع بر سر راه ترجمه، چالش یافتن معادل‌های مناسب برای واژه‌ها و اصطلاحات متن مبدأ است؛ البته با پذیرش این نکته که برقراری «تعادل کامل» نمود عینی ندارد (Afrouz & Shahi, ۲۰۲۰: ۱۶۱) و فرایند معادل‌گزینی نیز، شدیداً متأثر از نوع فونونی است که مترجم برمی‌گزیند (Afrouz ۱۳۹۵, ۱۴۰۰a, ۱۴۰۰b; Latifi Shirejini & Afrouz ۲۰۲۱, ۲۰۲۱, ۲۰۲۱). عنوان یک کتاب نیز، دقیقاً چنین است. نوع راهبردی که مترجم در برگردان عنوان به کار می‌برد، می‌تواند میزان پویایی، هویت یا وابستگی آن را به عنوان مبدأ تعریف کند.

در جستار حاضر، راهبردها و فنون ترجمه عنوان و چالش‌های برگردان عناوین با محوریت کتاب‌های مقاومت، در کانون توجه پژوهشگر قرار گرفته‌است.

۱-۲- پیشینه پژوهش

مقالات پرشماری در حوزه بررسی عنوان آثار هنری (هنرهای نمایشی، سینمایی، آلبوم‌های موسیقی و ...) و ادبی (رمان، داستان کوتاه، نمایشنامه) نگاشته شده‌است؛ با این حال، در زمینه ترجمه عنوان آثار ادبیات پایداری (خواه فیلم، خواه آثار ادبی) تا کنون پژوهشی انجام نشده‌است.

صالحی و فلاحتی (Salehi & Falahati, ۲۰۱۳) به کمک مدل بین (۲۰۰۹) به بررسی ترجمه‌های عناوین رمان‌هایی از انگلیسی به فارسی پرداخته‌اند. آنها مدل بین (۲۰۰۹) را برای تشخیص فنون به کار رفته در برگردان عنوان رمان‌های انگلیسی، جامع تشخیص داده و راهبردی به الگوی وی الحاق نکرده‌اند. پیکره تحقیق پژوهشگران مشتمل بر ۱۲۰ عنوان رمان بوده‌است. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که ترجمه تحت‌اللفظی، فن غالب (با تواتر ۸۴ از ۱۲۰) بوده؛ در حالی که فن «جایگزینی با عنوان کاملاً جدید» کمترین کاربرد را داشته‌است. این یافته اخیر محققان در تعارض با نتایج پژوهش کریستیا (Kristia, ۲۰۱۶) است.

کریستیا (Kristia, ۲۰۱۶) به بررسی ترجمه عنوان داستان‌هایی از آگاتا کریستی (Agatha Christie) از انگلیسی به زبان اندونزیایی پرداخته‌است. یافته‌های پژوهشگر حاکی از استفاده غالب از راهبرد ترجمه تحت‌اللفظی با ۶۷٪ است. رتبه دوم پرکاربردترین راهبردها نیز، به جایگزینی با عنوان جدید اختصاص داشته‌است. یافته اخیر محقق با نتایج صالحی و فلاحی (۲۰۱۳) در تعارض آشکار است.

فرقال و باززی (Farghal & Bazzi, ۲۰۱۷) در مقاله مشترک خود بر روی ترجمه عنوان داستان‌هایی از ادبیات انگلیسی به عربی تمرکز کرده‌اند. پیکره پژوهش محققان شامل ۱۰۰ عنوان داستان انگلیسی بوده‌است. طبق یافته‌ها، راهکار ترجمه تحت‌اللفظی با ۶۰٪ راهبرد غالب در ترجمه عناوین بوده و اقتباس ۲۰٪ مجموع راهبردها را به خود اختصاص داده‌است. دیگر راهکارها در رتبه‌های بعد قرار گرفته و درصد بسیار کمتری را به خود اختصاص داده‌اند. کمترین بسامد نیز، به ترتیب به راهکارهای تصریح و نویسه‌گردانی اختصاص داشته که صرفاً در ترجمه ۵٪ و ۳٪ عناوین استفاده شده‌است. نویسندگان در نهایت، چنین نتیجه گرفته‌اند که هر چند راهکار نویسه‌گردانی با اقبال بسیار اندک مترجمان روبه‌رو شده‌است؛ ولی می‌توان از آن در ترجمه عناوین داستان‌هایی که نام شخصیت اصلی داستان یا به طور کلی نام خاص (proper name) هستند، استفاده کرد؛ هر چند در پاره‌ای موارد، برای رسایی بیشتر عنوان، این راهکار نیازمند «تلفیق با راهکارهای دیگر» است.

مقاله هاسیبوان (Hasibuan, ۲۰۱۸) نیز، به ترجمه عناوین تعدادی داستان فولکلوریک از ماندلینگ به انگلیسی اختصاص یافته و همچون دیگر محققان به این نتیجه رسیده‌است که پرکاربردترین راهبرد، ترجمه تحت‌اللفظی با ۴۳/۲۷٪ بوده‌است.

صالحی (Salehy, ۲۰۱۹) در رساله خود، عناوین حدود دویست کتاب در زمینه‌های مختلف (علمی، ادبی و ...) را با استفاده از الگوی مولینا و آلبر (Molina and Albir, ۲۰۰۲) بررسی کرده‌است. وی کتاب‌ها را به شیوه نمونه‌برداری تصادفی برگزیده و به بیان پرکاربردترین و کم‌کاربردترین روش‌های ترجمه عنوان از زبان انگلیسی به فارسی پرداخته‌است. طبق نتایج تحقیق، راهکار ترجمه تحت‌اللفظی از پرکاربردترین راهبردهای ترجمه عناوین بیانی (expressive)، انگیزشی (vocative) و صوتی- رسانه‌ای (audio-medial) است. تمرکز نداشتن بر روی ژانر یا گونه‌ای خاص از متون و پیکره محدود را می‌توان از نقاط ضعف این پژوهش دانست.

۱-۳- ضرورت و هدف پژوهش

پرداختن به ابعاد مختلف ادبیات پایداری و نگارش آثاری در این خصوص باعث تداوم فرهنگ پایداری در یک کشور خواهد شد. در این میان، ترجمه آثار فاخر ادبیات مقاومت از و به دیگر زبان‌ها، تبادل و پویایی فرهنگ‌ها را به همراه داشته و حتی در لایه‌های عمیق‌تر به پیدایش آثار تطبیق‌پذیر و آشنایی هرچه بیشتر مخاطبان با ارزش‌های والای فرهنگی ملل مختلف منجر می‌شود.

با توجه به حساسیت امر ترجمه، به‌ویژه ترجمه عنوان اثر، آن‌طور که باید تا کنون به این امر خطیر پرداخته نشده‌است؛ از این رو، تحقیق حاضر با هدف بررسی فنون مختلف برگردان عناوین کتاب‌های پایداری در پی بررسی مقوله مذکور و ارائه انواع راهبردهای امکان‌پذیری است که تا کنون به آنها اشاره نشده‌است؛ در حقیقت، نتایج پژوهش حاضر می‌تواند به برداشتن گامی در راستای ارتقای الگوهای ارائه‌شده کنونی در ترجمه عناوین آثار فرهنگی-هنری منجر شود.

۱-۴- چارچوب نظری پژوهش

با توجه به اهداف پژوهش، برای بررسی فنون و راهبردها از چارچوب یین (Yin, ۲۰۰۹) استفاده گردید. دلیل کاربرد مدل مذکور به‌روز بودن و مرتبط بودن آن با موضوع مورد پژوهش و به‌کارگیری آن به‌وسیله دیگر محققان این حوزه است. در الگوی یین (۲۰۰۹) به فنون زیر اشاره شده‌است:

نویسه‌گردانی (Transliteration): به معنی جایگزینی حروف واژه‌های زبان مبدأ با به‌کارگیری حروف الفبای زبان مقصد است. عنوان برخی کتاب‌ها برگرفته از «نام قهرمان‌ها» است که غالباً به شیوه نویسه‌گردانی ترجمه می‌شوند (یین، ۲۰۰۹: ۱۷۱)؛ چنانچه مترجمان در برگردان مفاهیم فرهنگ‌محور (Culture Bound Concepts) یا عناصر فرهنگ-ویژه (Culture Specific Items) صرفاً به این راهبرد متوسل شوند، عموماً نتیجه‌ای جز از دست‌رفتن کامل معنی برای مخاطب مقصد نخواهد داشت.

ترجمه تحت‌اللفظی (Literal Translation): در این نوع ترجمه، مترجم می‌کوشد در سطوح صورت و محتوا (form and content) نزدیک‌ترین معادل‌ها را به متن مبدأ برگزیند (همان: ۱۷۲).

تصریح (Explication): زمانی که عنوان کتاب حاوی تلمیح یا عناصری باشد که نویسه‌گردانی و ترجمه تحت‌اللفظی از توصیف دقیق آن بازماند یا توجه مخاطب را جلب ننماید، راهکار تصریح مطلوب خواهد بود (همان: ۱۷۲). تصریح همواره با الحاق همراه است و تعداد واژه‌های عنوان ترجمه‌شده، نسبت به عنوان اصلی بیشتر است. گاهی ممکن است الحاق در قالب اطلاعاتی در کمانک ارائه شود.

اقتباس (Adaptation): در این راهبرد، مترجم «ارجاعات فرهنگی» (cultural references) را دگرگون می‌کند؛ به گونه‌ای که برای مخاطب زبان مقصد به راحتی قابل درک باشد. این شیوه ترجمه کاملاً مخاطب-محور بوده و مترجم، زبان و فرهنگ مقصد را در صدر اولویت‌های خود قرار می‌دهد (همان: ۱۷۲)؛ به عنوان مثال، اگر عنوان کتابی نام یک پهلوان باستانی در کشور خاصی باشد (که برای مخاطبان مقصد نام‌آشنا نباشد) و مترجم نام او را با نام پهلوان باستانی در فرهنگ مقصد جایگزین کند که تقریباً همان ویژگی‌ها را به ذهن مخاطب مقصد متبادر سازد، راهبرد اقتباس را به کار برده‌است.

جایگزینی با عنوان کاملاً جدید (Providing a new title): زمانی که مترجم فارغ از محوریت بخشی به مخاطب یا زبان و فرهنگ مبدأ یا مقصد، صرفاً بر اساس «شم زبانی و خلاقیت» خود اقدام به ساختن عنوان جدید (و البته مرتبط) کند، از راهبرد مذکور بهره برده‌است (همان: ۱۷۳).

۱-۵- پرسش‌های پژوهش

محقق در پی یافتن پاسخ برای پرسش‌های زیر است:

- ۱- آیا مدل بین (۲۰۰۹) تمام راهبردهای مترجمان را پوشش داده‌است؟ تا چه میزان و با افزایش چه راهبردهایی این مدل قابل ارتقا است؟
- ۲- چه فنونی در ترجمه عناوین کتاب‌های ادبیات پایداری به کار رفته‌است؟
- ۳- آیا مترجمان در به کارگیری فنون ثبات داشته‌اند؟
- ۴- توزیع کمی فنون چگونه بوده‌است؟
- ۵- آیا به کارگیری فنون ترجمه عناوین کتاب‌ها برای گروه‌های سنی مختلف، متفاوت بوده‌است؟ به عبارت دیگر، آیا معیار «سن» عامل تأثیرگذاری در گزینش نوع خاصی از راهبردهاست؟

۱-۶- روش پژوهش

مطالعه حاضر رویکردی توصیفی داشته و از نوع کمی-کیفی و پیکره‌محور بوده و بر مبنای گردآوری داده‌های کتابخانه‌ای است.

۱-۶-۱- پیکره

پیکره این پژوهش شامل مجموعه کتاب‌هایی با مضمون ادبیات پایداری است که در انتشارات سوره مهر بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ (۲۰۱۱ تا ۲۰۱۹) به چاپ رسیده‌است. معرفی کتاب‌ها در سه کتاب مجزا (شامل ۳۴۵ صفحه) برای سه گروه سنی (کودک، نوجوان و بزرگسال) صورت گرفته و شامل معرفی مبسوط نویسنده، خلاصه‌ای از داستان و سایر مشخصات انتشار است. این سه کتاب برای عرضه به نمایشگاه فرانکفورت به انگلیسی ترجمه شده و در اختیار مخاطبان بین‌المللی قرار گرفته‌است.

از مجموع ۱۰۷ عنوان کتاب معرفی شده، ۳۵ عنوان متعلق به گروه سنی کودک، ۲۵ عنوان مربوط به گروه سنی نوجوان و ۴۷ عنوان متعلق به گروه سنی بزرگسال است.

۱-۶-۲- مراحل پژوهش

برای انجام این پژوهش، نخست پیکره مطالعه و عناوین کتاب‌ها به دو زبان فارسی و انگلیسی استخراج شد؛ سپس راهبردها بر پایه الگوی بین (۲۰۰۹) دسته‌بندی شد و برای آن دسته از عناوین که راهبرد ترجمه‌شان در الگوی مذکور قابل ردیابی نبود، راهبرد جدیدی مشخص و نامگذاری شد. در گام پایانی، پس از بررسی نمونه‌های عملی تلاش شد بر مبنای یافته‌ها و به کمک جدول و تصاویر به سؤالات پژوهش پاسخ داده شود.

۱-۶-۳- چارچوب تحلیل داده‌ها

از آنجا که در چارچوب بین (۲۰۰۹) تمام راهبردها پوشش داده نشده‌است، برای تحلیل داده‌ها، الحاق فنون جدید ضروری می‌نمود؛ بنابراین، پس از مشاهده و ردیابی تعدادی از فنون ناگفته در الگوی وی تلاش شد تا راهبردهای زیر نیز لحاظ گردد:

عمومی‌سازی یا کاربرد واژه عام (Generalization): در این شیوه ترجمه، مترجم واژه‌ای عام را برای واژه‌ای خاص یا فرهنگ-ویژه (Culture-specific) به کار می‌برد؛ مثلاً همان عنوان کتابی را فرض نمایید که نام یک پهلوان باستانی در کشور خاصی بود. در اینجا اگر مترجم صرفاً آن را با واژه عام «پهلوان» ترجمه کند؛ در واقع از فن عمومی‌سازی استفاده کرده‌است.

ویژه‌سازی (Particularization): درست در مقابل عمومی‌سازی است؛ زمانی که مترجم واژه‌ای با شمول معنایی بالاتر را با کلمه‌ای ترجمه کند که به‌طور ویژه به طیف بسیار محدودی از آن نوع اطلاق شود، از این فن استفاده کرده‌است؛ مثلاً در عنوان کتابی فارسی که واژه «پهلوان» استفاده شده باشد و مترجم آن را با معادل «هرکول» ترجمه کند. گرده‌برداری (Calque): ترجمه واژه‌های متن با برابرنهادهای زبان مقصد و در عین حال، تبعیت محض از ساختار زبان مبدأ در عبارت‌سازی؛ به عنوان مثال، اگر عنوان کتابی شامل یک صفت و موصوف باشد، از آنجا که در فارسی غالباً موصوف پیش از صفت می‌آید؛ چنانچه مترجمی این ساختار را مثلاً در ترجمه به انگلیسی (که این قاعده معکوس است) حفظ کند، از راهبرد گرده‌برداری استفاده کرده‌است. حذف (Omission): در این شیوه ترجمه، مترجم «بخشی» از عنوان متن مبدأ را ترجمه نمی‌کند.

تغییر جزئی (Partial shift): زمانی که مترجم صرفاً بخشی از عنوان را تغییر دهد؛ ولی عمده واژه‌های مبدأ در ترجمه عنوان مشاهده شود. گاهی حذف یا الحاق یک واژه یا کاربرد نامناسب یک حرف اضافه سبب ایجاد تغییر در معنی عنوان می‌شود. تغییر تفسیری (Interpretive shift): زمانی که مترجم ظاهر عنوان را در راستای حفظ معنی تغییر دهد؛ در این موارد، نویسنده اصلی غالباً عنوانی را به کار برده‌است که اگر مترجم صرفاً برگردان تحت‌اللفظی یا نویسه‌گردانی ارائه دهد، خوانندگان زبان مقصد قطعاً به معنی اصلی عنوان پی نخواهند برد. تحت این شرایط، مترجم با شناختی که از کل داستان دارد، عنوان را تفسیر کرده و معادل تفسیری را جایگزین می‌کند؛ در حقیقت، در تغییر تفسیری، هر چند در ظاهر، معادل مقصد متفاوت از عنوان مبدأ است؛ ولی در لایه زیرین، هدف و نیت نویسنده (که مترجم با خواندن اثر و پیرامتن به آن پی برده) یکسان است. نمونه‌هایی در بخش «بحث و بررسی» آورده شده‌است. تلفیق (Couplet): هنگامی که مترجم دو یا چند راهبرد را در ترکیب با یکدیگر استفاده کند، این شیوه را به کار برده‌است.

۲- بحث

۲-۱- مبحث کیفی: بررسی نمونه‌ها بر مبنای فنون ترجمه

ذکر این نکته ضروری است که در این بخش، زمانی که از عنوان «فن ترجمه» استفاده می‌شود، در واقع از دید محقق به رخداد ترجمه نگریسته شده؛ به این معنی که اگر مترجم به نظر خود با به کارگیری فنی خاص، «عنوان رمان» را به کلی تغییر داده؛ ولی محقق آن را خطا تشخیص دهد، رخداد مذکور، فن آگاهانه ترجمه قلمداد نشده است؛ برای نمونه، در کتابی با عنوان «گرگ و میش» که تصویر یک گرگ و یک میش نیز، روی جلد کتاب آمده و داستان پیرامون همین موضوع است، مترجم با نادیده‌انگاری هدف نویسنده و تمرکز صرف بر معنای دوم عبارت اصطلاحی «گرگ و میش» که به هوای نیمه‌روشن-نیمه‌تاریک اشاره دارد، به خطا از معادل Twilight استفاده کرده است؛ همچنین در برگردان عنوان «گلستان یازدهم» به «Eleventh Rosary»، فارغ از اغماض حرف تعریف «The»، مترجم Rosary (تسبیح) را با Rose-Garden (گلستان) اشتباه گرفته و باعث تغییر کلی شده است؛ در مجموع، تحلیل دقیق و بررسی نظام‌مند نمونه‌های عملی ترجمه‌عناوین، مانند آنچه ذکر شد، می‌تواند گامی در راستای تقویت «چارچوب‌های نظری» مطالعات ترجمه تلقی شده (۷۵: ۲۰۱۶، Afrouz & Mollanazar) و راه را برای مترجمان هموارتر کند؛ در ادامه، در ذیل فنون ترجمه، نمونه‌ها ارائه و بررسی شده‌اند.

۲-۱-۱- نویسه‌گردانی

زمانی که عنوان کتاب را صرفاً اسامی خاص انسان و مکان و ... تشکیل داده است، مترجم عموماً از این فن استفاده کرده است؛ به عنوان نمونه: نرگس (Narges)، اسماعیل (Esmael)، فرنگیس (Farangis)، بابانظر (Baba Nazar)، زاغی (Zaghi)، ساجی (Saji)، صباح (Sabah)، اصیل‌آباد (Asilabad) و توپچنار (Topchenar).

گاهی کاربرد صرف این راهبرد برای واژه‌هایی که لایه‌های معنایی متفاوتی داشته و یا معادلی در انگلیسی دارند، باعث از دست‌رفتن بخشی از معنای عنوان می‌شود؛ برای مثال، واژه زاغی در فارسی علاوه بر اینکه نام خاص است، می‌تواند به نام عام پرنده‌ای نیز اشاره کند؛ ولی خواننده انگلیسی، این لایه معنایی را از دست می‌دهد؛ به‌طور مشابه، در ترجمه اصیل‌آباد با معادل (Asilabad) نیز، بخشی از تلمیح واژه «اصیل» که در داستان نیز جلوه گر شده، از دست رفته است.

حتی برخی اسامی خاص مانند اسماعیل (Ishmael) و نرگس (Narcissus) معادل‌های پذیرفته‌شده در زبان مقصد دارند و شایسته بود که مترجم، دست کم درون پراترتر

به این معادل‌ها اشاره کند تا خواننده مقصد حداقل درک کند که عنوان کتاب در واقع، نام خاص و احتمالاً نام شخصیت اصلی است.

نکته دیگر در نویسه‌گردانی، رعایت قوانین و چارچوب‌های نویسه‌گردانی است؛ مثلاً وقتی در واژه‌ای فارسی مصوت بلند «/و/» وجود دارد، عمدتاً با حروف «ou»، گاهی تنها با حرف «u» و در موارد نادری حتی «oo» استفاده می‌شود؛ ولی کاربرد «o» به تنهایی درست نیست. همین اشتباه در نویسه‌گردانی «توپچنار» (= نام روستایی در مشهد) با معادل Topchenar رخ داده است؛ در واقع، مترجم «توپ» را Top (تاپ) نویسه‌گردانی کرده که کاملاً نادرست است.

نکته نهایه در نویسه‌گردانی، توجه ویژه به «هم‌ریشه‌های کاذب یا غلط‌انداز» (faux amiss) است؛ مثلاً در ترجمه عنوان «هی برف، برف، هی برف»، مترجم با نویسه‌گردانی واژه «هی» بصورت «Hey» در تله «هم‌ریشه‌های کاذب» افتاده است. در فارسی و در ترجمه این عنوان، «هی» به تکرار و پی‌درپی بودن اشاره دارد؛ در صورتی که در انگلیسی، معنی واژه «Hey» کاملاً متفاوت است.

۲-۱-۲- ترجمه تحت‌اللفظی

در ترجمه عناوین «جنگ‌جویان کوچک» به «Little Warriors»، «راهپیمایی اشک‌ها» به «March of the Teardrops»، «روایتی ساده از ماجرای پیچیده» به «A Simple Narration of a Complicated Adventure»، «راز نگین سرخ» به «The Secret of the Red Gemstone»، «عبور از آخرین خاکریز» به «Crossing the Last Embankment»، و «روزهای دشوار مبارزه» به «The Hard Days of Fighting»، از این راهبرد استفاده شده است. به سبب رعایت امانت در ترجمه (fidelity)، همان‌طور که در اغلب مطالعات پیشین نیز رصد شد، بسامد کاربرد این راهبرد به وسیله مترجمان بسیار است.

۲-۱-۳- تصریح

مترجمان این فن را به‌طور مستقل به کار نبرده و در تلفیق با دیگر راهبردها استفاده کرده‌اند؛ برای نمونه، «بایقوش» عنوان کتابی است که مترجم ابتدا با فن نویسه‌گردانی عنوان Bayghoosh را برگزیده و سپس برای کمک به درک مخاطب، در پرانتز به معنی آن، یعنی بوف یا جغد (Owl) اشاره کرده است. در ترجمه عنوان کتاب «دا» با معادل

انگلیسی Da (Mother) نیز، دقیقاً همین رویه اتخاذ و معنی دا، «مادر»، در پرانتز ذکر شده است.

با به کارگیری تلفیقی همین فنون، مترجم عنوان «شاه بی‌شین» را با معادل Shah bi Shin (A King without Crown) برگردانده است. در این نمونه بسیار جالب، باید در نظر داشت که واژه‌های نویسه‌گردانی شده «bi Shin» برای مخاطب کاملاً بی‌معناست؛ در حقیقت، از آنجا که معادل «shah» به انگلیسی راه یافته است، مترجم می‌توانست برای ارتقاء کارایی، دو واژه بعد را به انگلیسی ترجمه کند: «Shah without 'Sh'». با توجه به اینکه نویسنده این داستان، کتاب دیگری با عنوان «آه با شین» دارد، این شیوه ترجمه می‌تواند بسیار کارآمد باشد. مترجم می‌تواند در گام دوم با عباراتی همچون (A King without Crown) یا (The King of No Land) در پرانتز به تصریح بپردازد.

۲-۱-۴- اقتباس

در ترجمه واژه فرهنگ ویژه فارسی «آش» با معادل فرهنگ ویژه انگلیسی «Soup»، فن اقتباس به کار رفته است.

۲-۱-۵- جایگزینی با عنوان کاملاً جدید

از این فن در ترجمه هیچ کدام از عناوین کتاب‌های حوزه ادبیات پایداری استفاده نشده است.

۲-۱-۶- عمومی سازی

در ترجمه عنوان کتاب «شغل شریف» به «A Good Job» واژه انگلیسی بسیار عام «Good» استفاده شده است؛ مورد دیگر در ترجمه این عنوان، رعایت نکردن قاعده معرفه/نکره با کاربرد حرف تعریف «a» به جای «the» است که این مقاله مجال پرداختن عمیق به این دست موضوعات را نداشته و ارزیابی کیفی آنها را به جستار آتی می‌سپاریم.

۲-۱-۷- ویژه سازی

در ترجمه عنوان کتابی که مشتمل بر واژه چراغ بوده است، با توجه به اینکه این کلمه شمول معنایی بالایی دارد، معادل برگزیده مترجم (Lantern) ویژه سازی شده است؛ زیرا به نوع خاصی از انواع چراغ اشاره دارد.

۲-۱-۸- گرده برداری

در ترجمه عنوان «شیر شاه و خرگوش شجاع» به «The Lion King and the Brave Rabbit» از گرده برداری استفاده شده است؛ در واقع، در فارسی واژه شاه معمولاً بعد از اسم خاص یا عام می آید؛ ولی در انگلیسی قبل از آن. مترجم در ترجمه عبارت شیرشاه به «Lion King» عیناً ساختار فارسی را به انگلیسی منتقل کرده است.

۲-۱-۹- حذف

از آنجا که هیچ کتابی نمی تواند بدون عنوان ذکر شود، مترجمان این فن را هرگز به طور مستقل به کار نبرده و آن را در تلفیق با دیگر راهبردها استفاده کرده اند؛ به عنوان نمونه در ترجمه عنوان «قلب قلب آب؛ ماهی و قلاب» با «Fish and Hook» نیمی از عنوان حذف شده است.

۲-۱-۱۰- تغییر جزئی

به عنوان نمونه، در برگردان عنوان «مدال و مرخصی» مترجم با اعمال تغییر جزئی، واژه مدال را جمع بسته است: Medals and Vacation.

۲-۱-۱۱- تغییر تفسیری

در ترجمه عنوان کتاب «آه با شین» که در واقع، همان «شاه» مد نظر نویسنده بوده، مترجم از معادل تفسیری «The King» استفاده کرده است؛ هر چند با توجه به اثر قبلی این نویسنده (شاه بی شین) و وجود واژه «Shah» در انگلیسی، مترجم می تواند معادل بسیار تأثیرگذارتر و خلاقانه تری ارائه دهد؛ به عنوان نمونه: 'Sh' & 'ah' (The King).

۲-۱-۱۲- تلفیق

به عنوان مثال، در ترجمه عناوین «جشن حنابندان» و «سفر به قبله» به ترتیب با «Hanabandan Ceremony» و «Journey to Qibla»، مترجم پس از نویسه گردانی واژه های فرهنگ ویژه «حنابندان» و «قبله»، باقی عناصر عنوان را به صورت تحت الفظی معادل یابی کرده و در واقع، شاهد کاربست «راهبرد تلفیق» بوده ایم.

۲-۲- مبحث کمی: پاسخ به پرسش ها بر اساس آمار

به کمک داده های مستخرج از پیکره و جداول و تصاویر، پاسخ ها در ذیل سؤالات ارائه شده است.

۱- آیا مدل بین (۲۰۰۹) تمام راهبردهای مترجمان را پوشش داده است؟ تا چه میزان و با افزایش چه راهبردهایی این مدل قابل ارتقا است؟

پنج فن مذکور در مدل بین (۲۰۰۹) تمام راهبردهای مترجمان را پوشش نداده بود. هشت راهبرد دیگر به وسیله نگارنده برای ارتقای این مدل ارائه شد (به بخش «۱-۶-۳- چارچوب تحلیل داده‌ها» رجوع شود).

۲- چه فنونی در ترجمه عناوین کتاب‌های ادبیات پایداری به کار رفته است؟

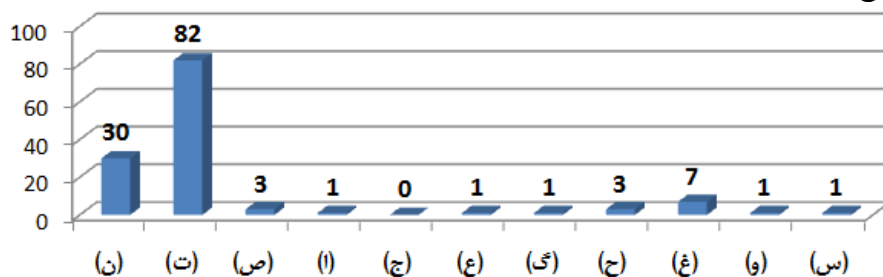
از دوازده فن معرفی شده شامل «نویسه گردانی، ترجمه تحت‌اللفظی، تصریح، اقتباس، جایگزینی با عنوان کاملاً جدید، عمومی سازی، ویژه سازی، گرده برداری، حذف، تغییر جزئی، تغییر تفسیری، و تلفیق»، تنها راهبردی که هرگز به وسیله مترجمان در برگردان عناوین کتاب‌های ادبیات پایداری به کار نرفته، «جایگزینی با عنوان کاملاً جدید» بوده است.

۳- آیا مترجمان در به کارگیری فنون ثابت داشته‌اند؟

با توجه به تنوع استفاده از یازده راهبرد، ثباتی در به کارگیری یک فن خاص مشاهده نشد.

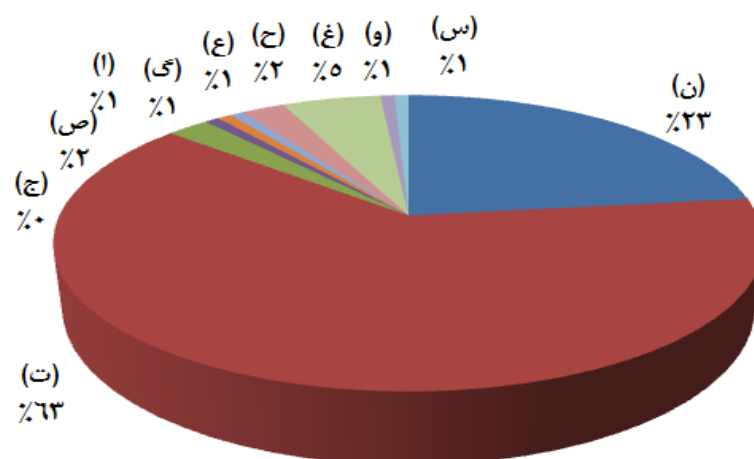
۴- توزیع کمی فنون چگونه بوده است؟

در جدول ۱ برای رعایت اختصار، فنون با علامت درون کمانک نشان داده شده است: نویسه گردانی (ن)، ترجمه تحت‌اللفظی (ت)، تصریح (ص)، اقتباس (ا)، جایگزینی با عنوان کاملاً جدید (ج)، عمومی سازی (ع)، ویژه سازی (و)، گرده برداری (گ)، حذف (ح)، تغییر جزئی (غ)، تغییر تفسیری (س)، تلفیق (ف):

نمودار بسامد به کارگیری فنون ترجمه عناوین کتاب‌های ادبیات پایداری

برای ارائه آمار دقیق، از آنجا که راهبرد تلفیق شامل دو راهبردی است که بسامد آن قبلاً محاسبه شده، از ورود آن به داده‌های جدول خودداری شده و به‌طور مستقل بیان می‌شود. در نمودار زیر درصد فنون مشخص شده است:

نمودار درصد به کارگیری فنون ترجمه عناوین کتاب‌های ادبیات پایداری

طبق نمودارهای بالا، بیشترین بسامد و درصد فنون مستقل، مربوط به ترجمه تحت‌اللفظی (۶۳٪)، نویسه‌گردانی (۲۳٪) و تغییر جزئی (۵٪) است؛ همچنین، مترجمان در ۲۵ مورد از عناوین کتاب‌ها، از راهبرد تلفیق استفاده کرده‌اند.

۵- آیا به کارگیری فنون ترجمه عناوین کتاب‌ها برای گروه‌های سنی مختلف، متفاوت بوده‌است؟ به عبارت دیگر، آیا معیار «سن» عامل تأثیرگذاری در گزینش نوع خاصی از راهبردهاست؟

جدول توزیع کمی فنون ترجمه در سه گروه سنی

فنون	(ن)	(ت)	(ص)	(ا)	(ع)	(و)	(ک)	(ح)	(غ)	(س)
کودک	بسامد	۳	۲۹	۱	۱	۱	۱	۳	۲	
	درصد	٪۷	٪۷۲		٪۲/۵	٪۲/۵	٪۲/۵	۸٪	٪۵	
نوجوان	بسامد	۷	۲۱	۱						
	درصد	٪۲۴	٪۷۲	٪۴						
بزرگسال	بسامد	۲۰	۳۲	۲	۱				۵	۱
	درصد	٪۳۳	٪۵۲	٪۳	٪۲				٪۸	٪۲

دو راهبرد ترجمه تحت‌اللفظی و نویسه‌گردانی در صدر پرکاربردترین فنون ترجمه عناوین کتاب‌های پایداری در تمام گروه‌های سنی بوده‌است؛ از سوی دیگر، به‌جز راهبرد ترجمه تحت‌اللفظی و تلفیقی که به‌ترتیب در ترجمه حدود ۷۰٪ و ۱۵٪ عناوین کتاب‌های

گروه سنی کودک و نوجوان به کار رفته، تقریباً هیچ شباهتی میان اتخاذ نوع راهبرد ترجمه میان سه گروه سنی مشاهده نمی‌شود.

۳- نتیجه‌گیری

در این پژوهش، هفت فن جدید برای ارتقای مدل بین (۲۰۰۹) پیشنهاد و مشخص شد که مترجمان در اتخاذ فنی خاص ثبات نداشته و مجموعاً از یازده راهبرد زیر برای ترجمه عناوین کتاب‌ها استفاده کرده‌اند: نویسه‌گردانی، ترجمه تحت‌اللفظی، تصریح، اقتباس، عمومی‌سازی، ویژه‌سازی، گرده‌برداری، حذف، تغییر جزئی، تغییر تفسیری و تلفیق. بیشترین تنوع کاربرد فنون (۸ نوع راهبرد مختلف) در ترجمه کتاب‌های کودک رصد شده‌است؛ به عبارتی، حساسیت عنوان‌گزینی و ترجمه عنوان کتاب برای گروه کودک خود را در این تنوع به‌خوبی نشان داده‌است.

طبق یافته‌های تحقیق، مترجمان کتاب‌های کودک هرگز از راهبردهای «تصریح»، «عمومی‌سازی» و «تغییر تفسیری» در برگردان عناوین کتاب‌ها استفاده نکرده‌اند. دلیل این امر تا حدودی بدیهی است؛ زیرا نگارنده کتاب‌های کودک تلاش می‌کنند تا عناوینی ساده انتخاب کنند که درک آنها به‌عنوان نخستین گام ترجمه، چالش‌برانگیز نبوده و نیاز به تفسیر یا توضیح یا جایگزین‌سازی با واژه عام نداشته باشد.

جالب آنکه تقریباً تمام (۹۶٪) عناوین کتاب‌های نوجوانان یا از نوع تحت‌اللفظی بوده‌است یا نویسه‌گردانی؛ به عبارتی، کمترین تنوع در گزینش انواع فنون را در رده سنی نوجوان شاهد بوده‌ایم.

در مجموع، ترجمه تحت‌اللفظی با ۶۳٪ و نویسه‌گردانی با ۲۳٪ جزو پرکاربردترین فنون برگردان عناوین کتاب‌های پایداری در تمام رده‌های سنی است؛ در حالی که فن «جایگزینی با عنوان کاملاً جدید» کاربردی در این خصوص نداشته‌است. این یافته‌ها مؤید نتایج پژوهش صالحی و فلاحی (Salehi & Falahati, ۲۰۱۳) است؛ به عبارتی، سوئیچ ترجمه (از فارسی به انگلیسی و برعکس) ظاهراً عامل تأثیرگذاری در اتخاذ شیوه‌های پرکاربرد ترجمه عنوان نیست؛ همچنین، یافته‌های مطالعه حاضر در انطباق کامل با یافته محققانی مانند کریستیا (Kristia, ۲۰۱۶)، فرقال و باززی (Farghal & Bazzi, ۲۰۱۷)، هاسیبوان (Hasibuan, ۲۰۱۸)، و صالحی (Salehy, ۲۰۱۹) است که راهبرد

غالب در ترجمه عناوین کتاب‌های داستانی را «ترجمه تحت‌اللفظی» معرفی کرده‌اند؛ البته بخشی از یافته‌های کریستیا، که طبق آن رتبه دوم پرکاربردترین راهبردها به جایگزینی با عنوان جدید اختصاص یافته‌است، در تعارض آشکار با یافته نگارنده است؛ هر چند، این نکته را نباید فراموش کرد که پیکره دو مطالعه متفاوت بوده‌است؛ پژوهش حاضر بر ترجمه کتاب‌های پایداری (از فارسی به انگلیسی) و مقاله کریستیا بر روی داستان‌هایی از آگاتا کریستی (از انگلیسی به اندونزیایی) است؛ به عبارتی، گونه یا ژانر اثر ممکن است تا حدودی بر گزینش نوع راهبردها تأثیر بگذارد. محققان آتی می‌توانند به پژوهش پیرامون این مسئله پردازند.

فهرست منابع

- افروز، محمود. (۱۳۹۵). «بررسی تطبیقی-تحلیلی نقش مترجمان بومی و غیر بومی در حفظ هویت ملی». مطالعات زبان و ترجمه، دوره ۴۹، ش ۱، صص ۴۱-۵۵.
- افروز، محمود. (۱۳۹۸). «بررسی تطبیقی-تحلیلی نظریه‌های مطالعات ترجمه در سایه نظریات روانکاوی فروید». فصلنامه مطالعات ترجمه، دوره ۱۷، ش ۶۶، صص ۲۴-۳۶.
- افروز، محمود. (۱۳۹۹الف). «ارزیابی عملکرد مترجمان بوف کور بر اساس تحلیل عناصر و بار معنایی واژگان: ارائه مدل تحلیلی جدید بر مبنای داده‌ها». زبان‌پژوهی، دوره ۱۲، ش ۳۷، صص ۹-۳۷.
- افروز، محمود. (۱۳۹۹ب). «ارتقاء الگوی کارمن والرو گارسس (۱۹۹۴) از رهگذر بررسی ترجمه‌های انگلیسی شاهکار سورئالیستی هدایت». ادبیات پارسی معاصر، دوره ۱۰، ش ۲، صص ۵۱-۷۴.
- امیری خراسانی، احمد و اکرمی‌نیا، عصمت. (۱۳۹۶). «جایگاه رجز در شعر دفاع مقدس». نشریه ادبیات پایداری، دوره ۹، ش ۱۶، صص ۲۱-۴۰.
- امیری خراسانی، احمد و مجاهدی، حکیمه. (۱۳۹۸). «بررسی عنصر طنز در داستان‌های نوجوان دفاع مقدس (با تکیه بر دو اثر برگزیده از مجموعه رمان نوجوان امروز)». نشریه ادبیات پایداری، دوره ۱۱، ش ۲۱، صص ۵۵-۷۸.
- خدادادی، فضل‌الله و سمیع‌زاده، رضا. (۱۳۹۹). «تحلیل ساختار ادبیات پایداری در ژانرهای تعلیمی و مقاومت». نشریه ادبیات پایداری، دوره ۱۲، ش ۲۳، صص ۵۷-۸۴.

- طاهری‌ماه‌زمینی، نجمه و بصیری، محمدصادق. (۱۳۹۹). «بررسی گونه‌های شعر پایداری در ادبیات معاصر ایران». نشریه ادبیات پایداری، دوره ۱۲، ش ۲۲، صص ۱۱۵-۱۴۶.
- لطیفی شیرجینی، مهدی و افروز، محمود. (۱۴۰۰الف). «بررسی نمود برجسته‌سازی ایدئولوژی-محور و عاملیت مترجمان مطبوعاتی: با محوریت روابط ایران و آمریکا». جستارهای زبانی، دوره ۱۲، ش ۲، صص ۶۲۹-۶۵۷.
- لطیفی شیرجینی، مهدی و افروز، محمود. (۱۴۰۰ب). «دستکاری روایت در متون سیاسی ترجمه‌شده: بازتاب اخبار سیاسی ایران در رسانه‌های غربی». جستارهای سیاسی معاصر، دوره ۱۲، ش ۱، صص ۱-۲۸.